

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER/BIV NL
Telefax 070 - 318 79 51

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/4701	01 oktober 1991
Onderwerp			
Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 69/91)			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen Bezoekadres
één Kalvermarkt 28
 's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/4701, d.d. 01 oktober 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
69/91

(Afgesloten 011200 OKT 1991)

Kroatië

Er is gisteren in Kroatië weer hevig gevochten, vooral in de door Serviërs gedomineerde gebieden. Met name werd zware strijd gemeld rond de steden Vukovar en Pakrac in Slavonië en Zadar aan de Adriatische kust. De militaire situatie lijkt zich in het bijzonder toe te spitsen bij Vukovar, een Kroatische enclave in het grotendeels Servische Slavonië. In deze stad worden de installaties van de federale strijdkrachten (JNA) belegerd door Kroatische (para-)militaire organisaties. De stad zelf is echter omsingeld door de JNA en stond gisteren opnieuw bloot aan aanvallen, onder meer met gebruik van artillerie en gevechtsvliegtuigen.

De gisteren uit Belgrado vertrokken kolonne van de JNA bevindt zich momenteel aan de Servisch-Kroatische grens. Ook zouden grote aantallen (pantser-)troepen uit Bosnië-Herzegovina hun bases hebben verlaten en op weg zijn naar Kroatië. Het vermoeden bestaat dat tenminste een deel van deze troepen wordt aangevoerd om deel te nemen aan de gevechten rond Vukovar. Dit wordt onder meer opgemaakt uit het feit dat het officiële Joegoslavische persbureau gisteren meldde dat "de bevrijding van Vukovar zal worden versneld".

Anderzijds nemen de aanwijzingen toe dat de JNA mobilisatie- en disciplineproblemen heeft. Niet alleen onttrekken reservisten zich aan de strijdkrachten, maar ook neemt het aantal meldingen van insubordinatie toe. In verband hiermee zou het afgelopen weekeinde een aantal officieren (onder wie ook generaals) zijn vervangen. Het is nog niet duidelijk op welke schaal deze problemen zich voordoen, maar het is bijna onvermijdelijk dat zij negatieve invloed uitoefenen op de inzetbaarheid van de JNA.

Hedennacht heeft de JNA-leiding Kroatië een ultimatum gesteld. Daarin werd verklaard dat als de Kroatische eenheden niet onmiddellijk de aanvallen op kazernes en eenheden van de JNA zouden staken, iedere aanval direkt zal worden beantwoord met de vernietiging van een "voor Kroatië vitaal doel" in de betreffende stad. Deze formulering doet vermoeden dat een dergelijke actie vooral vanuit de lucht zou worden uitgevoerd.

Dit ultimatum is in tegenspraak met eerdere signalen dat de JNA-leiding de voorkeur geeft aan een politieke oplossing voor de tegenstellingen in Kroatië. Mogelijk is de defensietop tot de slotsom gekomen dat de kansen op een dergelijke oplossing klein zijn. Dit zou verband kunnen houden met de verovering door Kroatische eenheden van een belangrijke JNA-installatie in de stad Bjelovar, afgelopen zondag. Hoewel bij deze verovering een belangrijk depot geëxplodeerd is (mogelijk om te voorkomen dat de opgeslagen voorraden in Kroatische handen zouden vallen), lijkt Kroatië bij deze actie toch de hand te hebben kunnen leggen op een aantal pantservoertuigen en artillerie. Dit zou het militaire vermogen van de Kroatische eenheden verder hebben versterkt.

Overigens is uit bronnen gemeld dat de commandant van het betreffende complex zelfmoord heeft gepleegd om te ontkomen aan arrestatie door Duitse huurlingen in Kroatische dienst. Deze melding kan niet bevestigd worden. Opmerkelijk is echter het feit dat hiermee ook uit bron wordt gesuggereerd dat een aantal, met name Duitse, huurlingen dienst doet in de Kroatische (para-)militaire organisaties. In de Servische pers is onlangs gemeld dat hun aantal 25.000 zou bedragen. Dit aantal is echter ongetwijfeld sterk overdreven.

Kroatië heeft nog niet officieel op het ultimatum van de JNA gereageerd. Het is echter uiterst onwaarschijnlijk dat het Kroatische bewind zich zal schikken naar de wensen van de JNA. Nog afgelopen week had de Kroatische president Tudjman tegenover EG-afgezant Wijnaendts gesteld dat zijn strijdkrachten pas het beleg om de JNA-installaties zouden opgeven als de JNA zich zou terugtrekken uit delen van Slavonië, de reserves in Bosnië-Herzegovina zou demobiliseren, de autoweg Zagreb-Belgrado zou ontruimen en het door federale verkeersleiders geblokkeerde luchtruim boven Kroatië weer zou vrijgeven. Deze eisen waren onaanvaardbaar voor federaal minister van Defensie Kadijevic, die tegenover Wijnaendts toegaf bloot te staan aan toenemende druk vanuit het leger om de problemen in Kroatië met militaire middelen op te lossen. Dit alles geeft aan dat een escalatie van het geweld in Kroatië op korte termijn zeer waarschijnlijk is.

Met betrekking tot de Kroatische strijdkrachten is nog vermeldenswaard dat deze een reorganisatie hebben ondergaan. Zoals afgelopen week door de Kroatische autoriteiten aan bron is gemeld, is onlangs een Kroatisch Leger opgericht, dat bestaat uit vier brigades en enkele onafhankelijke eenheden. In dit leger is onder meer de voormalige Kroatische Nationale Garde opgenomen. Kroatië is verdeeld in zes militaire districten, te weten Oost- en West-Slavonië, Noord- en Zuid-Dalmatië, Banja en Lika, plus een Maritiem District met een hoofdkwartier in Split. Opvallend bij deze verdeling is dat de geografische verdeling min of meer correspondeert met de gebieden die door de Servische nationalistena worden opgeëist.

Bij deze presentatie werd benadrukt dat een aantal autonoom opererende gewapende groeperingen geen deel uitmaken van het Kroatische leger en door Kroatië niet als legitieme strijdkrachten worden erkend. Met name werd hierbij genoemd de Kroatische Verdedigingsmacht (HOS), een ultra-nationalistische gewapende groepering die de politieke koers van de Kroatische president Tudjman te gematigd acht en in het recente verleden verantwoordelijk is geweest voor het uitlokken van gevechten met Servische strijdgroepen en de JNA in Kroatië. In een eerdere conversatie met bron had Tudjman reeds aangegeven dat ongeveer 10% van de Kroatische gewapende eenheden zich aan zijn gezag onttrok. Onder bron eerst de mening dat deze schatting nog te optimistisch is.

Federale overheden

Voor vandaag is door de vice-voorzitter van het federale presidium, de Montenegrijn Kostic, in Belgrado een vergadering uitgeschreven van dit hoogste federale gezagsorgaan. De voorzitter van het presidium, de Kroaat Mesic, heeft vanuit zijn verblijfplaats Zagreb laten weten dat deze actie illegaal is, omdat hijzelf als enige het recht heeft een dergelijke vergadering bijeen te roepen. Hij kondigde aan niet naar Belgrado te zullen reizen. Naar verluidt zou ook de Sloveen Drnovsek weigeren aan de vergadering deel te nemen.

Zoals bekend heerst in het presidium een bestuurlijke impasse, die mede tot uiting is gekomen door de pro-Kroatische opstelling van Mesic. Tegen deze achtergrond heeft Kostic vorige week reeds gesteld dat een bijeenkomst ook

zonder Mesic rechtsgeldig is. Vermoedelijk wordt zijn visie gedeeld door alle leden van het "Servische blok" (naast Servië en zijn traditionele bondgenoot Montenegro de aan Servië ondergeschikte provincies Kosovo en Vojvodina). Het is waarschijnlijk dat de overige twee leden (Macedonië en Bosnië-Herzegovina, die zich in conflict bevinden met de JNA) de zitting zullen boycotten. Daarom moet erop worden gerekend dat de vergadering van het presidium van heden besluiten zal nemen die in overeenstemming zijn met de Servische politieke koers.

Omdat formeel alleen het federale presidium het recht heeft te besluiten tot een algemene mobilisatie, kan niet worden uitgesloten dat de presidiumzitting van heden mede met dit doel is geconvoceerd. Het betreffende besluit zou dan een algemene mobilisatie van heel Joegoslavië betreffen, waarop naar verwachting vrijwel uitsluitend zal worden gereageerd door Servische en Montenegrijnse reservisten.

Federaal premier Markovic heeft gisteren een oproep gedaan aan de Servische president Milosevic om niet over te gaan tot de algemene mobilisatie van Servië, die onvermijdelijk zou leiden tot de volledige burgeroorlog in Joegoslavië. Deze oproep is opmerkelijk omdat de Servische minister van Defensie nog dit weekeinde had gesteld dat een dergelijke stap niet wordt overwogen. Mogelijk gaan er echter geruchten dat Servië op korte termijn toch alle reservisten wil mobiliseren.

Internationale vredesinspanningen

Gisteren is gemeld dat de EG-conferentie met betrekking tot Joegoslavië vertraging heeft opgelopen omdat er problemen zijn gerezen met betrekking tot het voorzitterschap van de drie werkgroepen die de afgelopen week zijn ingesteld. De problemen werden niet nader gespecificeerd, maar gezien het feit dat de bedoelde werkgroepen in beginsel door EG-ambtenaren zouden worden voorgezeten, lijkt het minder waarschijnlijk dat onenigheid tussen de Joegoslavische deelstaten aan deze vertraging ten grondslag ligt.

De conferentie staat onder grote tijdsdruk, omdat het bij het akkoord van Brioni overeengekomen moratorium van drie maanden op verdere invulling van de onafhankelijkheid van Slovenië en Kroatië op 7 oktober afloopt. In de nu aflopende drie maanden zou worden onderhandeld over de toekomstige relaties tussen de deelstaten. De Kroatische regering heeft reeds gesteld dat in haar visie na 7 oktober niets meer de volledige onafhankelijkheid van Kroatië in de weg staat. Dit lijkt te impliceren dat Kroatië na die datum ook de deelname aan de vredesconferentie zal staken. Slovenië heeft laten weten in beginsel bereid te zijn ook na 7 oktober te blijven deelnemen aan de conferentie, maar dan vooral te zullen insisteren op het afwickelen van de financiële consequenties van haar onafhankelijkheid van Joegoslavië.

Op een vergadering van de WEU is gisteren besloten dat alleen troepen naar Joegoslavië zullen worden gezonden als de voorzitter van de EG-vredesconferentie, Lord Carrington, dit noodzakelijk acht. Derhalve is ook nog geen beslissing genomen omtrent het aantal en de uitrusting van een eventuele WEU-troepenmacht in Joegoslavië. Overigens werd herhaald dat alleen troepen zullen worden gezonden als er een daadwerkelijk staakt-het-vuren in de betwiste gebieden heerst en als alle bij de gevechten betrokken partijen met de komst van deze troepen instemmen. Gezien de militaire situatie in Kroatië en het verzet van Servië en de JNA tegen buitenlandse militaire presentie in Joegoslavië moet een WEU-vredesmacht vooralsnog worden gekwalificeerd als een puur theoretische optie.

Inmiddels worden onderhandelingen gevoerd over het uitbreiden van het mandaat van de EG-waarnemersmissie tot het grondgebied van Bosnië-Herzegovina, zoals was verzocht door de Bosnische regering. De formulering van een dergelijke mandaatsuitbreiding is echter een probleem, omdat in Bosnië-Herzegovina, ondanks enkele incidenten, geen sprake is van gewapende botsingen, zodat aldaar de nadruk zal moeten komen te liggen op het voorkomen van militair geweld. Daarnaast is de (etnische) situatie in Bosnië-Herzegovina zo mogelijk nog complexer dan in Kroatië, zodat een zorgvuldige belangenafweging dient plaats te hebben.

Ook de onderhandelingen met Hongaarse autoriteiten omtrent het gebruik van Hongaars grondgebied door de waarnemersmissie verlopen langzaam. Dit gebruik zou met name van belang zijn voor weg- en luchttransport van de waarnemersmissie tussen Servië en Kroatië, maar ook in verband met eventueel toezicht op de naleving van het door de VN ingestelde wapenembargo, dan wel -indien de militaire situatie in Kroatië verder mocht escaleren- met een eventuele evacuatie van de waarnemers. De Hongaarse autoriteiten geven echter blijk van tegenstrijdige doelstellingen, ongetwijfeld mede in verband met hun vrees bij de strijd in Joegoslavië betrokken te raken.

Conclusie/vooruitzicht

De gevechten in Kroatië zijn momenteel dermate hevig, dat van een naleving van het staakt-het-vuren geen sprake meer is. Gezien de troepenbewegingen van de JNA, de uiteenlopende politieke opstellingen en het feitelijke machtsvacuüm op federaal niveau is een verdere escalatie van de gevechten te verwachten. Meldingen van enerzijds de verovering van zwaar militair materieel door het Kroatische Leger en anderzijds disciplineproblemen binnen de JNA, betekenen dat het resultaat van een grootschalige militaire confrontatie moeilijk voorspelbaar is. Hierbij zullen naar verwachting aard en omvang van de gevechten een grote rol spelen.